

Een tweetal geloofsgemeenschappen vroegen speciale aandacht:

- a. Rooms-Katholieken
- b. Afscheidenen.

De Rooms-Katholieken dateren hun emancipatie vanaf 1795. Veel van wat Th. Clemens daarover op het Symposium vertelde kunt u elders lezen⁷. Wel is in *DNK* een résumé gewenst, met een aanvulling naar aanleiding van opgeworpen vragen en een aantal (voorlopige) stellingen en conclusies.

Was ook de Afscheiding een emancipatiebeweging? Van "kleine luyden"? Zo ja, wie waren dat?

P. L. Schram

DE REACTIE VAN DE ROOMS-KATHOLIEKEN OP DE OMWENTELING VAN 1795

De proclamatie van de rechten van de mens en de burger door de verschillende gewesten en de erkenning van die rechten door de Staten-Generaal impliceerden een fundamentele breuk met het verleden. Vertrouwde staatkundige structuren en lange tijd onaanastbare posities en verhoudingen werden plotseling op losse schroeven gezet. Nieuwe fundamenteën voor de samenleving werden geïntroduceerd. Vrijheid, gelijkheid en broederschap zouden voortaan het kader vormen, waarbinnen iedereen en alles opnieuw zijn plaats moest vinden. Dat gold ook, en daar gaat het mij nu in het bijzonder om, voor de kerken. Het stelsel dat aan één kerk en aan haar leden bijzondere voorrechten gaf was onverenigbaar met de rechten van de mens en burger en kon dus niet langer gehandhaafd blijven. Dit werd destijds door velen, ook binnen de bevoorrechte kerk, erkend. Over wat er voor in de plaats moest komen was men echter minder eensgezind.

Tegen de achtergrond van dit summier geschetst decor heb ik gezocht naar gegevens over de reactie van de rooms-katholieken op de omwenteling. Zij vormden vóór 1795 een gediscrimineerde groep. De revolutie had ze vrij en gelijk gemaakt en in deze beperkte betekenis tenminste formeel geëmancipeerd. Mijn belangstelling ging uit naar het gebruik dat zij van hun vrijheid en gelijkheid gemaakt hebben. In het bijzonder interesseerden mij daarbij vragen naar het aandeel van rooms-katholieken in de verwerving en

7. "De omwenteling van 1795", *Spiegel Historiael*, dec. 1978, 729 - 735.